

REFERENDUM

การสัมมนาสาธารณะ เรื่อง “ทางออกประชาธิปไตย ปูทางสู่รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย”

สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับมูลนิธิคอนราด-อาเดนาัวร์ ประจำประเทศไทย และสถาบันศึกษาพัฒนาประชาธิปไตย จัดสัมมนาสาธารณะ เรื่อง “ทางออกประชาธิปไตย ปูทางสู่รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย”

การสัมมนาเริ่มต้นจาก ปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “ปลดล็อกเงื่อนไขประชาธิปไตยสู่รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” โดย นายจาตุรนต์ ฉายแสง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

แบบบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อไทย กล่าวว่า ณ ปัจจุบัน มีข้อถกเถียงว่าควรทำประชามติจำนวนสองครั้งหรือสามครั้ง อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ลงมติว่าจะจัดให้มีการทำประชามติ 3 ครั้ง ดังนั้นประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่คำถามประชามติและการทำประชามติ ซึ่งคำถามประชามติมีการแบ่งออกเป็นสองแนวทาง ได้แก่ **แนวทางแรก** เห็นชอบจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่หรือไม่ และรัฐธรรมนูญใหม่นี้ร่างรัฐธรรมนูญจะไม่แก้เนื้อหาใน

หมวด 1 และ 2 ขณะที่**แนวทางที่สอง** เห็นว่าการนำสองคำถามไปรวมกัน เพราะคนที่ยึดแนวทางนี้เห็นว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้ห้ามแก้ไขหมวด 1 และ 2 อีกทั้งเห็นว่าคำถามหนึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่ออีกคำถาม ส่วนประเด็นเรื่องการทำประชามตินั้น จำเป็นต้องพิจารณาในหลายประการ อาทิ การออกเสียงทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการทำประชามติในเวลาใดที่อาจทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย และประเด็นที่สำคัญคือการเปิดให้ทั้งฝ่ายเห็นชอบและไม่เห็นชอบ มีโอกาสรณรงค์อย่างเท่าเทียมกัน การทำประชามติจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญมาก เพราะเป็นการเปิดทางไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การจัดทำแก้ไข พ.ร.บ.ประชามติ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องออกแบบให้ดี และเปิดโอกาสให้ถกเถียงเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

การสัมมนาสาธารณะ “ทางออกประชามติ ปูทางสู่รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย”

ดร.สติธร ธนาธิปไตย

ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

ดร.สติธรเห็นว่า การแก้ไข พ.ร.บ.ประชามติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นควรต้องมีการสังคายนาครั้งใหญ่ โดยสามารถลงประชามติให้ครอบคลุมทั้งในเรื่องของการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ กฎหมายใหม่ และการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ เพียงแต่วิธีการตั้งคำถามวันนี้อาจจะคิดบนใจหยาบคือ การเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ แต่ในระดับสากล มีสองแบบเป็นอย่างน้อย ได้แก่ ในแบบ yes/no question และอีกแบบคือ multiple choice จึงเป็นไปได้หรือไม่ที่จะออกแบบเผื่อคำถามประชามติในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ไม่จำเป็นต้องเป็นคำถาม yes/no ทุกเรื่อง ซึ่งจะช่วยคลายล็อกในเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้ **จำเป็นต้องออกแบบให้การทำประชามติ มีความยืดหยุ่น** เช่น สามารถทำผ่านทางไปรษณีย์และระบบออนไลน์ได้ เรื่องนี้จะโยงสู่เกณฑ์และวิธีการตั้งคำถาม ไม่จำเป็นต้องมีทางเลือกเดียวสำหรับทุกเรื่อง และ **เมื่อการทำประชามติสามารถเข้าถึงง่าย และใช้ได้ทั่วไป อาจนำไปปรับใช้กับระดับท้องถิ่น ทำให้ประชาชนสามารถแสดงออกและตัดสินใจได้มากขึ้น**

นายนิกร จำนง

ประธานคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางในการทำประชามติเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ

นายนิกรกล่าวว่า พ.ร.บ.ประชามติ พ.ศ.2564 นั้น ไม่สามารถใช้งานได้จริง เนื่องจากติดเงื่อนไข double majority ดังที่หลายท่านกล่าวไป และตนต้องการให้ประชาชนแสดงออกได้มากที่สุด หากมีเงื่อนไข double majority จะทำให้เงินงบประมาณราว 3 พันล้านบาทเสียเปล่าหากผู้มาใช้สิทธิ์ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง และก็เป็นช่องทางให้เกิดการเล่นการเมืองเพื่อล้มประชามติได้ ตนเห็นว่าการออกแบบกฎหมายต่าง ๆ จึงควรต้องคำนึงถึงสื่อและช่องทางต่าง ๆ ทั้งการรณรงค์ ประดิษฐ์วาทกรรมไม่ให้ออกมาใช้สิทธิ์ หรือการร้องศาลต่าง ๆ ที่อาจทำให้กระบวนการล่าช้า ซึ่งตนได้พยายามเร่งรัดกระบวนการ เนื่องจากเสียเวลาไป 4 เดือน จึงจำเป็นต้องนำเข้า ครม. ในวันที่ 18 มิ.ย. โดยคาดว่า พ.ร.บ.ประชามติจะเร็วที่สุด คือ เสร็จสิ้นในเดือนพฤศจิกายน 2567 และจะสามารถทำประชามติครั้งแรกได้ในเดือนกุมภาพันธ์ 2568 พร้อมกับการเลือกตั้งเทศบาล ซึ่งก็จะสามารถประหยัดงบประมาณได้ หากทำประชามติช่วงเดียวกับการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในสถานการณ์ปัจจุบัน

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

อดีตรองนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการศึกษาแนวทางทำประชามติ

เห็นด้วยกับวิทยากรท่านอื่นที่ว่า การทำประชามติใน พ.ศ.2560 นั้น ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการทำประชามติ เพราะห้ามติ เป็นการรณรงค์ฝ่ายเดียว และการให้มี double majority ทำให้สามารถใช้วิธีการไม่มาลงคะแนนเพื่อล้มประชามติได้ และเห็นว่า *การลดขั้นตอนและจำนวนครั้งในการทำประชามติมีความสำคัญ เนื่องจากค่านึงถึงเวลาที่เสียไปและงบประมาณที่ต้องใช้* ถึงกระนั้นปัญหาของการทำประชามติในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในครั้งนี้คือ กว่าจะผ่าน ร่าง พ.ร.บ.ประชามติ แล้วได้ทำประชามติเร็วสุดใน พ.ศ.2568 นำไปสู่ความยืดเยื้อลงเอยด้วยการได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ศ.2570 ซึ่งตนเห็นว่าใช้เวลานานเกินไป

นายศิริโรตม์ คล้ายไพบูลย์
นักวิชาการอิสระ

ประชามติเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยทางตรงเพราะเป็นกลไกที่ทิ้งให้ประชาชนสะท้อนความต้องการที่มีต่อกฎหมายและนโยบาย โดยแกนกลางของการทำประชามติต้องเดินไปตามหลักการว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ฉะนั้นการยืนยันว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน *คำถามในการทำประชามติจะต้องเรียบง่าย ให้ประชาชนเข้าใจประเด็นที่จะสอบถามความเห็นชอบ เนื้อหาควรจะสำคัญกว่ากระบวนการ เพื่อสะท้อนประชาธิปไตยทางตรงให้มากที่สุด* นอกจากนี้ พบว่าที่ผ่านมาในการทำประชามติเพื่อเห็นชอบรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 นั้น ไม่เปิดให้มีการแสดงออกและรณรงค์อย่างเสรี ดังนั้น จึงเสนอว่าในการทำประชามติรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องไม่เปิดให้รัฐเข้าแทรกแซงกระบวนการพร้อมกับต้องเปิดให้ประชาชนสามารถรณรงค์ได้เต็มที่

นายพรชัย วัชรสินธุ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ พรรคก้าวไกล

พ.ร.บ.ประชามติเป็นกฎหมายที่ใช้ในการทำประชามติทุกเรื่อง ดังนั้นจึง *ควรออกแบบกติกาโดยที่ไม่ได้ตั้งธงไว้กับสิ่งใด และต้องเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่สุด นอกจากนี้จำเป็นต้องแก้ไขกติกา double majority หรือเสี่ยงเกินกึ่งหนึ่งสองชั้นที่อยู่ใน พ.ร.บ.ประชามติปัจจุบัน* เพราะเงื่อนไขสองชั้นที่ระบุให้ชั้นแรกต้องเกินเสียงกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิลงประชามติ และชั้นที่สองต้องเกินกึ่งหนึ่งของคะแนนผู้มาใช้สิทธิจึงมีผลทางกฎหมาย ซึ่งฝ่ายที่ไม่ต้องการให้แก้ไขสามารถคว่ำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ด้วยการไม่มาใช้สิทธิ ดังนั้น เห็นสมควรให้แก้ไขกติกาเป็น single majority นอกจากนี้สิ่งสำคัญอีกสองประการได้แก่ ประการแรกจำเป็นต้องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อประหยังบประมาณ และเวลาในการจัดประชามติ เช่น กำหนดให้วันทำประชามติตรงกับวันเลือกตั้งระดับชาติหรือท้องถิ่น ในส่วนที่สองนั้น ต้องทำให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อออกเสียงประชามติแบบออนไลน์ได้ ดังนั้น ร่าง พ.ร.บ.ประชามติที่จะเสนอไม่ว่าจะเป็นการพรรคการเมืองใด ตนพร้อมจะสนับสนุนหากยึดหลักการดังกล่าว

การอภิปรายโต้เถียงหลังการบรรยาย

- **นายพรชัย วัชรสินธุ** กล่าวต่อยอดประเด็นจาก ดร.สตีธร โดยเสริมว่าแม้สิ่งที่ทำให้เราต้องถกกันในเรื่องของประชามติคือเรื่องกติกา double majority แต่เห็นด้วยว่าหากแก้ไขแล้วควรจะแก้ไขในเรื่องอื่น ๆ ด้วย โดยทางพรรคก้าวไกลมีความคิดและได้เสนอในส่วนรายละเอียดไม่ว่าจะทั้งวิธีหรือรูปแบบของตัวเลือกให้เป็นมากกว่าแค่ yes/no question

ส่วนอีกสองประเด็นที่เหลือ ประเด็นแรก พรรคก้าวไกลจะใช้เวลาที่เหลือในการเรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนคำถามประชามติ และยังเห็นว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ควรจะทำได้ทุกหมวด トラบโดที่ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง และ ประเด็นที่สอง สสร. ต้องมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งเป็นโอกาสที่ทำให้เนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญมีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เพราะทุกคนมีผู้แทนความคิดนั่งอยู่ใน สสร. ผ่านการเลือกของประชาชน

- **นายนิกร จำนง** เห็นว่า การจะแก้ไขรัฐธรรมนูญควรค่อย ๆ แก้เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นพ้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเห็นพ้องต้องกัน
- **นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา** เห็นว่าควรมีการใช้กลไกและเทคโนโลยีเอื้อให้เกิดประชาธิปไตยทางตรงสามารถทำได้หลายครั้งไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ทั้งยังมีผลให้การตัดสินใจของผู้บริหารตรงใจประชาชนมากขึ้น หากแก้ พ.ร.บ. ไปสู่จุดดังกล่าว จะช่วยทำให้การทำประชามติไม่ใช่เรื่องใหญ่และไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ

● ข้อเสนอแนะจากเวทีสัมมนา ●

1 **แก้กติกาจาก double majority มาเป็น single majority :** เพื่อให้การออกเสียงประชามติไม่ติดกับดักสองชั้น โดยเฉพาะชั้นแรกที่กำหนดว่าต้องเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ มิฉะนั้นอาจเอื้อให้ผู้ไม่ต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญเลือกใช้กลยุทธ์ไม่ไปใช้สิทธิ

2 **พิจารณาแนวทางการทำประชามติที่ประหยัดงบประมาณ และเวลา :** ด้วยการเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถทำประชามติผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมกับพิจารณาให้วันประชามติตรงกับวันเลือกตั้งระดับชาติ หรือท้องถิ่น

3 **พิจารณารอบเวลาเป็นสำคัญ :** เนื่องจากการแก้ไขกฎหมายอาจใช้เวลานาน จึงต้องทำให้ พ.ร.บ. ฉบับใหม่พร้อมใช้งานให้ทันโอกาสที่จะทำประชามติ เช่น การเลือกตั้งระดับชาติ หรือท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนจะได้มีแรงจูงใจในการมาลงประชามติ ประหยัดเวลาทั้งสองฝ่าย และประหยัดงบประมาณ

4 **ถกถามคำถามประชามติให้ใช้แบบ multiple choice มากกว่า yes/no question :** เพื่อสะท้อนเจตนาของผู้มีสิทธิประชามติมากกว่าเพียงคำถามใช่ หรือ ไม่ใช่ บางครั้งอาจไม่สะท้อนเจตนาที่แท้จริงด้วยข้อจำกัดบริบทแวดล้อม

5 **เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถรณรงค์ประชามติได้เต็มที่ :** เพื่อให้เสียงของผู้ที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญถูกนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิ และป้องกันไม่ให้เกิดการรณรงค์โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

โดยสรุปการสัมมนาในประเด็นนี้ แสดงให้เห็นความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการทำประชามติ เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญมีความโปร่งใสและเป็นธรรม พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของประเทศอย่างแท้จริง โดยใช้ประชามติเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนความเห็นของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

วันเวลา
จัดโดย
สถานที่
วิทยากร

วันที่ 14 มิถุนายน 2567 เวลา 09.45 - 12.30 น.
สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประเทศไทย
ห้องสัมนาภิรมย์ สถาบันพระปกเกล้า

1. นายจาตุรนต์ ฉายแสง ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อไทยและอดีตรองนายกรัฐมนตรี
2. นายนิกร จำนง ประธานคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับแนวทางในการทำประชามติเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ
3. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา อดีตรองนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการศึกษาแนวทางทำประชามติ
4. นายพรชัย ฐีระเวช ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อพรรคก้าวไกล
5. ดร.สตีเฟน ธนาธิปไตย ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า
6. นายศิริโรจน์ คล้ายไพบูลย์ นักวิชาการอิสระ

ดำเนินรายการโดย : นายภูริภัทร์ เครื่องพริตต์ นักวิชาการ สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า
นายภูริภัทร์ เครื่องพริตต์ นักวิชาการ สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า
นายรัชชต์ รัตนวิเชียร

ผู้สรุป
ผู้ออกแบบ

☎ 02-141-9558

🌐 www.kpi.ac.th

KPI-brief

LINE Official
@kpi.ac.th